

ADVIES Regiovisie ‘Samen werken aan de specialistische jeugdhulp’

Datum advies: 10-08-2021

Onderwerp: Regiovisie ‘Samen werken aan de specialistische jeugdhulp’

Betreffende stuk: Opgesteld: maart - juli 2021
Ontvangen: 14-07-2021

Geacht college,

Graag adviseren wij over de regiovisie specialistische jeugdhulp.

Ons advies is in hoofdlijnen positief. De regiovisie beklemtoont de noodzaak en ambitie van grote veranderingen in het veld van de (specialistische) jeugdhulp in een door ons gewaardeerde richting naar meer nabijheid, meer preventie, meer continuïteit, meer kansen op regie van cliënt, meer inbedding in de samenleving.

Wij wensen de verantwoordelijke wethouder(s) veel succes bij de realisatie.

Graag maken wij aan de hand van de nota enkele opmerkingen.

Voorafgaand daaraan een opmerking over de procedure.

Zoals u schrijft zijn de participatieraden in de regiogemeenten betrokken bij de ontwikkeling van deze regiovisie. Helaas merkten wij dat de plannen daarvoor ambitieuzer waren dan in de praktijk (kennelijk) haalbaar. De participatieraad ontving soms laat, of na aandringen, de benodigde informatie; regionaal overleg van de raden met de betrokken beleidsambtenaren was zeer moeizaam – o.a. door online vergaderen met een groot en heterogeen gezelschap – en de verwachtingen van de ambtenaren jegens de raden waren niet realistisch (zoals met name een gezamenlijk advies binnen enkele dagen). Van interactie tussen de raden en de ambtenaren was zodoende veel minder sprake dan gewenst.

Uiteindelijk zijn de opmerkingen van de gemeentelijke participatieraden wel gewogen en becommentarieerd door de ontwerpers van de regiovisie.

a. In de tekening bij paragraaf 2 ontbreekt de buurt (de wijk)

b. Opvallend is het grote aantal aanbieders van begeleiding en behandeling.

Een belangrijk criterium voor passende en effectieve hulp is dat er een vaste relatie mogelijk is tussen cliënt en hulpverlener, dat er sprake is van continuïteit en dat de cliënt en/of zijn vertrouwenspersonen optimaal regie kan blijven voeren. Goede specialistische jeugdzorg vergt dan ook nauwe samenhang tussen de betrokken hulpverleners onderling en tussen hen en de cliënt(en) en diens informele ondersteuners/verzorgers.

Het lijkt ons onmogelijk een dergelijke nauwe samenhang tot stand te brengen met 70, respectievelijk 90, verschillende aanbieders in de regio.

Het grote aantal instellingen, elk met eigen bureaucratie (m.n. registratie, cliënten- en ondernemingsraad, verrekeningen), maakt het ook erg lastig om zicht te krijgen op de tevredenheid van de cliënten, op de aansluiting van de geleverde zorg op de regionale behoeften, de effectiviteit en de totale kosten van de geleverde zorg.

Wij adviseren toe te werken naar 1 of 2 instellingen die een aanbod hebben dat past bij de hulpvragen in de regio, met een bestuur (of raad van toezicht) en een cliëntenraad vanuit de regio en die nauwe samenwerking met de eerstelijns zorg realiseren.

ADVIES Regiovisie ‘Samen werken aan de specialistische jeugdhulp’

c. Een goede stap is het stimuleren van de samenwerking, leidend tot regionale teams, van de Breed Spectrum Aanbieders. Toch valt op dat zij gezamenlijk ‘slechts’ ca. 2.000 kinderen ondersteunen, terwijl er 7.956 kinderen begeleid of behandeld zijn in 2020, naast nog 1.011 die specifiekere vormen van hulp kregen. Zelfs al zitten in deze getallen veel dubbeltellingen, dan nog lijkt het aandeel van de BSA beperkter dan o.i. zinvol is voor een sterk regionaal samenhangend stelsel.

d. Het lijkt ons van groot belang te onderzoeken welke factoren maken dat er een stijging is in het gebruik van de specialistische jeugdhulp en waarom deze hulp langer duurt. Er zijn sterke vermoedens dat het ontbreken van een sterke lokale infrastructuur, goede eerstelijns jeugdhulp, en het te weinig benutten van lokale (informele) netwerken daar een rol in spelen, maar ook zijn er aanwijzingen dat het voor jongeren moeilijk is om eigen huisvesting te verwerven. Het is onwenselijk dat zij hierdoor langer in een kostbare begeleidings- of behandelingssituatie blijven dan doelmatig is.

Wij wijzen u er op dat jongeren die verblijven in een gezinshuis of woonvoorziening onder het regiem van de (verlengde) jeugdwet bij de stap naar zelfstandig wonen – al dan niet met externe begeleiding – een financiële achteruitgang voor lief moeten nemen van vele honderden euro’s.

e. Een belangrijk aandachtspunt betreft de expertise die nodig is om tot een indicatie voor (specialistische) jeugdhulp en de eventuele verlenging daarvan te besluiten. Daar waar de wijkteams al matig zijn toegerust voor jeugdhulp is het zeer de vraag of zij wel toegerust zijn voor de juiste indicatiestelling en het bewaken van de voortgang. Door versterking van de eerste lijn en door het organiseren van specialistische consultatie vanuit de tweede lijn naar de eerste lijn kan vermoedelijk zowel de kwaliteit als de snelheid van de zorg verbeteren, maar tegelijkertijd komt daardoor de objectieve beoordeling van een indicatie onder druk.

Van groot belang achten wij dat bij de indicatiestelling en het besluit tot inkoop van specialistische hulp, zeker als deze ook een verblijfscomponent heeft, gezamenlijk heldere en concrete doelen worden afgesproken, dat er duidelijke taakstellingen geformuleerd zijn bij de start van een behandeling en/of verblijf en dat verlengingen van indicaties gebeuren op grond van adequate evaluaties en het formuleren van haalbare en door cliënt en betrokkenen gewenste doelen.

f. Zorgwekkend is de gesignaleerde trend dat specialistische jeugdzorg minder terecht komt bij de jongeren uit milieus met een lagere sociaal economische status. Juist voor deze groep is het gezegde ‘it takes a village to raise a child’ van waarde: de lokale zorg en vertrouwde, benaderbaarheid en doelgerichtheid. Het is duidelijk dat de gangbare wachttijden voor de specialistische hulp, soms oplopend tot meer dan een jaar, vaak ook gepaard gaande met personele wisselingen, een zeer negatief effect hebben op de motivatie en het vertrouwen van kwetsbare cliënten. Deze cliënten hebben vaak zelf al een heel traject doorlopen alvorens de hulpvraag bij een hulpverlener of vrijwilliger terecht komt.

g. Met waardering nemen wij daarom kennis van de opmerkingen over versterking van lokale ondersteuning, van het onderkennen van het belang van armoedebeleid en schuldhelpverlening.

Wat wordt concreet bedoeld met de opmerking ‘we gaan gericht onderzoeken hoe we gezinnen met een lagere s.e.s. beter kunnen bereiken’? Het is algemeen bekend dat het benutten van vertrouwenspersonen uit de omgeving van deze gezinnen, het bieden van houvast door continuïteit en beschikbaarheid (ook buiten kantooruren) in de zorg en het consequent respecteren van de regie van de cliënten hier een belangrijke rol spelen in het realiseren van passende ondersteuning.

h. Ook is bekend dat er bij de aanbieders een neiging is in te zetten op de ‘lichtere’ problematiek, zich te richten op die doelgroepen die het beste passen bij de gebruikte – vaak enkelvoudige – methoden.

ADVIES Regiovisie ‘Samen werken aan de specialistische jeugdhulp’

Zeker bij gezinnen met een lage s.e.s. is vrijwel altijd sprake van meervoudige problematiek: wonen, werk, inkomen, leren, gezondheid, sociale netwerken, vrijetijdsbesteding etc. zijn bij velen niet vrij van zorgen. Ook daarom is lokale aanpak met een wijkteam met brede expertise, met een duidelijke coördinerende rol, en van lokale steunnetwerken van waarde.

i. Een kritisch oog op de efficiëntie van overleggen lijkt ons niet misplaatst. Situaties waarbij afhankelijke kinderen/jongeren en/of hun ouders staan tegenover vele beroepskrachten lijken (nog) veel voor te komen – nog afgezien van de personele wisselingen die plaatsvinden in de loop van de tijd. Ook zou cliëntgericht maatwerk sterk de voorkeur mogen genieten boven het regime van de gewoontes of de bureaucratische procedures waar een individuele werker niet van af durft te wijken, omdat de instelling het zo voorschrijft, of de papieren of de computer op voorhand al zo gestructureerd zijn dat maatwerk nauwelijks mogelijk is.

j. Van harte onderschrijven wij de wens dat elk kind opgroeit in een gezin of een daarop lijkende situatie. Waar dit niet meer lukt, of niet meer wenselijk is in de thuissituatie ondersteunen wij het toewerken naar een gedifferentieerd aanbod van opvang-, gast- en pleeggezinnen, met verblijfsmogelijkheden van enkele uren per week tot dagelijks. Vaak kan zo dan de coördinerende rol van de directe hulpverlener (wijkteam) of een lokale vrijwillige ondersteuner (maatje, mentor) intact blijven.

Gezinshuizen en andere intensieve ondersteuningsfaciliteiten behoeven een nauwkeurige indicatie en vaststelling van haalbare doelen en daarbij in te zetten begeleidingsmethoden.

k. Uiteraard zijn wij positief over de ambities tot effectiever samenwerken in de jeugdbeschermingsketen. Ook hier geldt dat nabijheid en snelheid van grote waarde zijn. Evident is dat het opbouwen van een sterk netwerk moeilijker wordt naarmate er meer deelnemers zijn.

l. Zeer belangrijk is de investering in de lokale - gemeentelijke of wijkgebonden - hulp-/zorgverleners en vrijwilligers, alsmede de aansluiting daarop van de specialistische jeugdhulp, zoals bepleit in hoofdstuk 4.2. Door middel van consultatie, casuïstiekbesprekingen en andere werkvormen is veel overdracht mogelijk van de expertise van de specialisten naar de basis. Van belang is dat de vertrouwensrelatie die de cliënt(en) met de lokale werkers of vrijwilligers heeft opgebouwd en de ingezette werkwijze betrouwbaar kan worden voortgezet en versterkt.

Nauwe samenwerking tussen de praktijkondersteuners en de lokale jeugdhulpteams lijken ons van groot belang. Soms is de medische, soms de sociale ingang voor de cliënt het best passend. Goede contacten met het onderwijsveld zijn uiteraard evenzeer nodig.

m. Er zijn, ook in Eemland, regionale netwerkbijeenkomsten voor hulp- en dienstverleners die met kinderen in de knel werken. Deze bijeenkomsten bereiken een breed veld: onderwijs, kinderopvang, wijkagenten, wijkteams, vrijwilligersprojecten, specialistische instellingen, huisartsen(ondersteuners), etc. Bijdragen van ervaringsdeskundigen stimuleren de kwaliteit van ieders werken. Mogelijk kan een dergelijke netwerkbijeenkomst ook op gemeentelijk niveau een impuls geven aan de samenwerking en expertise.

Met vriendelijke groet,
namens de Participatieraad Leusden en de Raad voor Cliëntenparticipatie Leusden,

Jan Burger